

iz sveske hronografa

(Nastavak sa 15. strane)

Mehanike — ili Kohanove Istorije zapadnoevropske književnosti, gusarski povezani, tu vode još uvek beskrainje diskusije moravi studiosusi o Radomiru Lukiću, o radikalima i Oliveri Markoviću. Tamo, verovatno, još uvek treći napukli koji svake večeri, u „reviji želja“ propagira levantinski dekadenciju pesama kao: „Sumadija, rodni kraj“, ili „Ajše, aje, i Čuvar once dobi u strnjice...“

Ali ono što vedi, što se uporno i dostojanstveno daje stockam zgradama... Novi Beograd, nadmrajuće na brzu ruku pravljene barake, zaseca horizont vitim i mirem prisustvom. Dunav nije više ogledalo sudara osmanlijskog nereda i javasluha sa germananskim smislim za red. Niti tajna koju voda ljudomornju čuva o svim umorstvima od rimskih legionara do Žrtava NDH. Belgrad et Semin ne sont pas en guerre — mogao bi se parafrazirati Igo tim povodom.

Dunav postaje srednja negacija svega onoga što nam je namršte u naslede ne jedan Mustafa paša: on postaje evropski modern, dinamičan grad. Savski most nije više tamnički prozor za „nasilje“, evropske putnike i anegdote o Pigalu, Margit sigetu i o gradu veličine — Petrogradu, mogu da opiju maštu samo onih koji nisu od Pinosave ili Batajnice produžili put do Beograda.

Danas se sa najviše prava može da ponovi ona starinska dozloboga ponavljana dosetka da se Evropa ne završava na beogradskoj djunmrudžanii...

Juče video još svežu neizvretenu od štamparskog mirisa, Buchinu knjigu: O estetici, o etici, o tici. U vremenu unesne objektivnosti, opštег igranja igre, zaklanjanja iz svega što je provereno, zaštitno dobrim distancama, što je proležalo kao mušmule na slami vremena, taj moj cebovski sabrat uči u gužvu, sondira po ranjivom otvorenim pitanjima, postavlja dijagnoze. Pretežno ostrirovni senzibilitet, ali ih postavlja. Piše o onima koji se obično u jedinoj generaciji glasaju velikim slovima: MI. Piše o Mirkoviću, Timotijeviću, Šćepanoviću, Donojliću, Simoviću, Kolundžiju i toljkim drugim, ne čekajući da im vreme podari patinu, pa tek da se lati dijagnostike. Piše na momente užarene pateži, tronuto. Ponekad zaduhan, sa svim poverenjem koje ima čovek koji poeziji vidi oslobodenje — gnevnoj i opterećenoj dnevni i ponekad gnevnoj jaštosti i gradanskih vrednovanja dozivljiva. Pravitože je suvol, sledenoj logističkoj ispisuje o poeziji dobar broj naših kritičara verujući da je dovoljno znati o njoj misle Elliot, Blašić, Žan Risić ili Lukić, pa da se zna i šta je poezija.

Naravno, sigurnije nego ista, mogao se očekivati pamfletski demars. Književni Novina. D. S. Ignjatović (u tomu listu) i inači mnogo je skraćenih imena, inicijala, mutvačkih ambicija koje igraju na kartu razdora, na frontovima koji ne postoje ispisao je povodom ove knjige sve ono slikevato, piskavato, devalvirajuće, što može i rodi novinsku pamfletističku lišenu tvračke elevacije i tolerancije.

Kod nas je uvek to bivalo tako: po liniji dugoročnog zlopamćenja, osvete — na nožu sve što dode sa one strane vrliku estetskih ili interesnih. Važno je pokazati zube, bez obzira da li su veštacki ili prirodni, svoji ili tudi, devalvirati osečajni svet protivnika metodikom apriornog ravnjanja, bez obzira na argumente koji bi mogli da ukazuju na prirodu jednog dara izraženog u knjizi. Tu nezavidnu slavu novinskog pamfletista koji ratuje po eudi urednika nesumnjivo je doveo D.S.I.

Daleko sam od toga da bilo kome solim bombole o tonu i pristojnosti i kada bi pribak recenzenta Književnih novina bio stvarno pamflet, kad ne bi bio zbirku opštih mesta i preprečavanje u skamiji onoga uredničkih Mirkovića misle, ili misle da misle, uredničkih Književnih novina, ona oživila buvana kolona koja zajedno sa Cedomirom Minderovićem ne razlikuje fikcije od fikcija, frazeologiju od frazeologije, a koja slijedi 15 godina pismenosti Književnih novina — da sve to nije tako tužno, traperički i zlobno trapavo, i ja bih zajedno sa recenzentom K.N. krenuo u vojnu na Mirkovića. Ako bih bio uveren da je sve to samo „tude perje“, blesak za „opseniti prostotu“.

Uostalom, davno je rečeno da „kajgana nije otuđenje pileteta“. Jao jedan trenutak je izgubljen za pravi polemički rusvaj.

20. IV 63.

Jao jedno prolećno putovanje moravskom dolinom. Samo sada bez oreola, bez drhavne studentske natanaelovske svežine u primanju novosti.

Od Stalača u vozu, kao uvek, presni govor i razgovori, psovke, priče o vinu i kalemima loze, o seljaku životučeniku (sa

prevelikom dozom radičevske patetike), o nekoj snaši koju su Banaćani isterali jer su prve braćne noći pokazalo „da se bila saživelja sa nekim drugim pa priznala te noći“, i to sve zahvaljujući energičnoj metodični mladoženje koji se „sada kaje, ali ženska neće da se vrati“. Da imam sklonost ka realističnoj opservaciji, mogao bih, eto, da iskoristim siže i atmosferu...

U varoši Trsteniku mnogo sveta a temni sokaci. I naravno, stara slika koja me prati još iz detinjstva: napred stupu adovat, sa golemim trbuhom, oznojen u licu, a na njim kaska sitnim komičnim korakom preplanuli sejlač-kozica sa torbicom oko vrata: žure na sudska ročište. Kao u nekoj lošoj priči gde je „pop debel, a proletier mršav“.

U pozadini lenjo, mreščajući se kao haljine sa šljokicama, ljuštu, vijugavu, protiče Morava a u daljinu strogo usaćen modri vrh Željina čuvarkuće, motri na oblake. Vladavina mirisa, obilje vazduha, seksualno-sti bagrema, oraha, lipa, zrakanje zrikavaca, punča predstave koju izvode nebi o zemiji. Sporo se okreće vaone vodenica na Moravi njenom vodom poljuvaju ljudi kaleme, baštice, svedeti se za jesenje i prolećne poplave. Sve je poškropljeno prolećnom vodom i voljom da živi. Jedna polažena čupava kosa i osmeki koji me čekaju na svakom povratku kući, van svih drugih determinanti i robovanja okolnosti sveta, jedva primetni plamčak rastosti u očima tog stvorenja koje najviše volim na svetu, čine da mi korak postaje lakši, prozračniji da tlio šapcem u sebi, za sebe smisao kasnije pročitanih stihova:

Ne zaboravite da jedete na travi
danas ili sutra
trava će jesti Vas.

sekretara komiteta: druži Stijevo
da li vas boli crijevo.
Krštenica je tek otvorena. Iz-
vojite, javite se!

(„Dvije humoreske“, Odjek,
br. 7, 1. IV 1963, Sarajevo)

IZBOR IZ LISTOVA I ČASOPISA

muharem perić

Realnost je same zajedničko useljili i zajednička sivognjiva svih oblika ljudskog aktiviteta, nego u njoj i svaka disciplina ima neopozivno pravo na sopstveni vid govora revolucionarnosti... Samo za onoga ko formalistički i površno posmatra stvari, revolucionaran pesnik može biti suprotnstvujuci revolucionarnoj politici. Time neću da kažem da ova druga vida i pravljene nosti nemaju svoje specifične nadine i da se kao rezultate mimočane strukturi ne razlikuju u sredstvima. Ali to što su im sredstva i načini različiti da kažem je i osnovni smisao neusuglasitv.

Bol nije izdaja života, nego, naprotiv, znak njegovog dubokog osećanja i lucidnosti duha. Radost ujedinjuje i u bol razvija individualnost koja je pesniku kondicionirana sime qua non. Bez osećanja gorčine za bedu, kao i počnje koje kultivira poeziju teško bi bilo radovati se ma kakvom dostignuću. Ako je i korozivna „bakterija“ poezije ne „napada“ život, nego onaj njegov deo u

kome životnost sahne. Ona teži uništenju života kao mehanike; ona je odabranu od sve — sve jedinstvo i navlknutost, dijalog između nužnosti i slobode. Pesma nastaje u prostoru koji se druziće ne može pokriti, u oblasti u kojoj „nedostaje istina“. I tamna, ona ima svetlinu senku, nezavrsena ona završava nezavrsenost, i zagonetna ona implira jasnoću. „Čovek nije samo to što je; on je biće koje same sebe traži. On živi istovremeno sa svojom sadašnjom i svojim budućim istorijom. Zato je pesnik jednako vezan za istoriju i „osnovu sveta“, jednako je u každjakama kosmičnog i crnog staričnog vremena. Društvo koje osvaja budućnost ne sme nedostajati strasti i maste za korespondenciju sa onim što će sutra biti budućnost...“ Samo onaj ko odbacuje nadu zarad samozadovoljstva može odbaciti i poeziju...

Novi život ima svoj sadržaj, svoju filozofiju, svoj moral, svoju misaonu vertikalitu, svoje srce. On je protivan odricanju od života, svodenju fantastične panorame življena pune lepotu na pragmatičke fraze i srednjove-

kovne lozinke čistunstva; čovek-jubljava retoriku, frizeriju, feljtonistički stil života i mišljenja neće nikada uspeti da izgrade takvo shvaćanje života komu bi doista propadao epitet „novi“. Poznato je da proces burnog rušenja starog sveta prati duh ograničavanja i pojednostavljuvanja stvari. Ali čemu taj duh medju ljudima koji ostaju da grade, usverjuju i produbljuju svijet svet i misao o njemu? Revolucionarni duh nije nešto što bude pa prode; on nije revolucionaran samo onda kada se suprotstavlja „ostacima starog društva“, nego i onda kada se okreće prema sebi i svojim rezultatima. One što mi u jednoj umetnosti izgleda veoma značajno, upravo je prisutstvo i radijacija ovakvog jednog duha, duha koji zna svoje granice, ali mu to ne smeta da hita preko onoga što se tako može, duha opsrednutog idejom o preobrazavanju sveta i razinicama granica ljudskog života, duha kome revolucionarnost nije taktika nego načelo stvaralačkog morala.

(„Istaknuta, Ideje, Literatura...“ Politika, 1. maj 1963.)

vlasta bulatović-vib

Poštoj igračka koju znaju sva deca sveta mada je različito zvu. Mali Rusi „Stanjaka-Vanjska“, mali Francuzi „Comment veux tu“ (kako ti hoćeš), a verovatno i ostala deca imaju za nju ime.

To je obična jevtina igračka od plastične mase u obliku čoveka, sa praznom glavom i olovom u obliku telu. Kako god je stavlja ona se ponovo ispravi, čak i kad je postavite na glavu. Raspiratio sam se kako se ova igračka zove kod nas. Niko ne zna. Odlučio sam da igrački otvorim krštenicu. Prijatelji mi reče:

— Neka se zove intelektualac.
Zapisao sam u krštenicu intelektualac mada nisam znao zašto je igračku krstio baš tako.

Onda mi je rekao:

— To je tip koji od marksizma usvaja samo predgovore Marks-ovih delima i odgovorne drugove pozdravlja sa: dobar dan, kao što je rekao drug Marks. On tvrdi da obala Jadranskog mora pre rata nije bila razuđena, ali je posle oslobodenja, u novoj Jugoslaviji, postala razuđenja. Iako je rođeni ekavac pita Crnogorce,

„POLJA“ uredjuju: Jasna MELVINGER, Miroslav EGERIĆ, Zelimir PETROVIĆ, Ivan BANJAI, Petar MILOSAVLJEVIĆ i Mileta RADOVANOVIĆ (glavni i odgovorni urednici). Tehnička oprema: Lasko KAPITANJ, izbor likovnih priloga: Stevan STANIĆ.

List izdaje NIP „Progres“, Novi Sad.

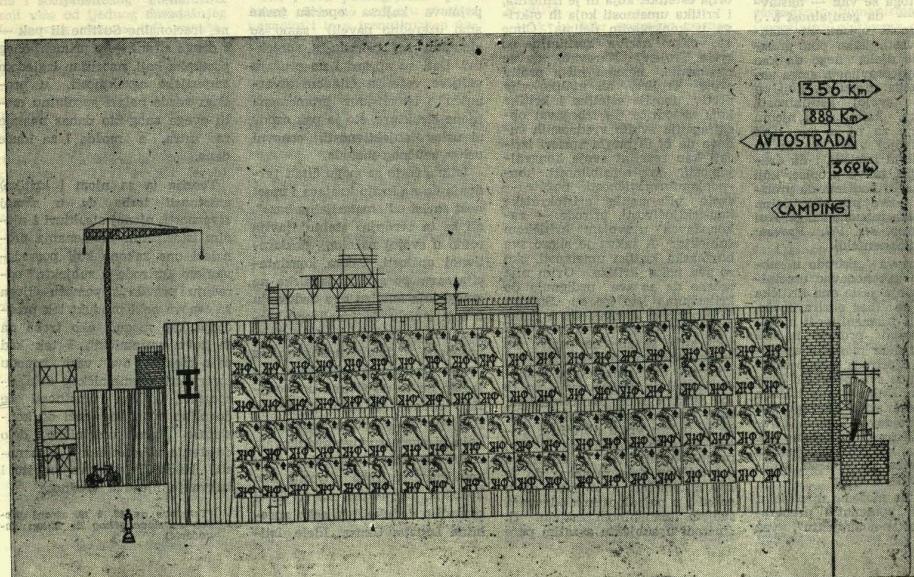
Rukopise treba slati na adresu: Redakcija „Polja“, Novi Sad, Vase Stajića 1, tel. 23-22.

Neobjavljeni rukopisi se ne vraćaju. Preplata na 10 brojeva 500 din. Pojedini broj 50 din. Preplata se uputuje na adresu: NIP „Progres“.

Novi Sad, tek. račun br. 151-111-1-514, sa naznakom za „Polja“.

Stampa „Forum“, Novi Sad.

Meter: Mita Dejanov

KAREL ZELENKO